

Ανταπόκριση από Συνέδριο

Ανταπόκριση από το Europa InTakt 2010. Culture and Persons with Special Needs: Music – Silence – Sound - Movement

Lucia Kessler-Κακουλίδη

Europa InTakt 2010. Culture and Persons with Special Needs: Music – Silence – Sound - Movement

6-10 Οκτωβρίου 2010

Πανεπιστήμιο της Dortmund, Γερμανία

Η **Lucia Kessler-Κακουλίδη** σπούδασε Θεραπευτική Ρυθμική με καθηγήτρια την Α. Hoellering στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου στη Γερμανία. Από το 1984 εργάζεται με παιδιά και ενήλικες με νοητική υστέρηση και αυτισμό στο «Ίδρυμα για το Παιδί, Η Παμμακάριστος» και στο Κ.Ψ.Υ.κ.Ε. Παράλληλα, διδάσκει στο Μαράσλειο Διδασκαλείο του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει δημοσιεύσει άρθρα, διδάξει σε σεμινάρια και παρουσιάσει σε επιστημονικά συνέδρια σε Ελλάδα και Γερμανία. Είναι μέλος της Γερμανικής Εταιρίας Μουσικοθεραπείας (D.Mt.G.), επίτιμο μέλος του Ελληνικού Συλλόγου Πτυχιούχων Επαγγελματιών Μουσικοθεραπευτών (ΕΣΠΕΜ), ιδρυτικό μέλος του Ελ.σ.σ.Α., καθώς και μέλος της ΕΕΜΕ και της ΕΕΠΕ.

Email: luciakessler@gmail.com

Σε πολλές σύγχρονες ευρωπαϊκές χώρες τα άτομα με ειδικές ανάγκες συμμετέχουν ενεργά και είναι μέρος της πολιτιστικής ζωής της κοινότητάς τους. Κάτι τέτοιο αποδεικνύεται και από γεγονότα όπως το Europa InTakt το οποίο διεξήχθη στις 6-10 Οκτωβρίου 2010 στο Πανεπιστήμιο της Dortmund στη Γερμανία και το οποίο είχα την τιμή να παρακολουθήσω κατόπιν πρόσκλησης από τη οργανωτική επιτροπή.

Το Europa InTakt είναι ένα διεθνές συνέδριο και πολιτιστικό δρώμενο το οποίο διεξήχθη για πρώτη φορά το 2003 στο Πανεπιστήμιο της Dortmund. Από τότε έχει γίνει θεσμός και

πραγματοποιείται ανά δύο ή τρία έτη με πιο πρόσφατο το Europa InTakt 2010. Στα πλαίσια του συνεδρίου του Europa InTakt 2010 έγιναν ποικίλες ομιλίες, παρουσιάσεις και βιοματικά εργαστήρια το ενδιαφέρον των οποίων εστιάστηκε κυρίως στο θέμα της συμμετοχής ατόμων με και δίχως αναπηρία σε μουσικές δραστηριότητες. Στα πλαίσια των πολιτιστικών δρώμενων που έλαβαν μέρος στο Europa InTakt 2010 πραγματοποιήθηκαν διάφορες μουσικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Οι συμμετέχοντες σε αυτές τις εκδηλώσεις προέρχονταν από οκτώ ευρωπαϊκές χώρες και μεταξύ αυτών ήταν:

- μουσικές και καλλιτεχνικές ομάδες ατόμων με και δίχως ειδικές ανάγκες,
- καθηγητές, εκπαιδευτικοί και καλλιτέχνες με και δίχως ειδικές ανάγκες οι οποίοι συνεκπαιδούνται στα ευρύτερα πλαίσια της μουσικής εκπαίδευσης,
- ο κάθε ενδιαφερόμενος (όπως γονείς ατόμων με ειδικές ανάγκες, ψυχολόγοι και κοινωνικοί λειτουργοί) που υποστηρίζει την συνεκπαίδευση στον καλλιτεχνικό τομέα και ενδιαφέρεται για την ισότιμη συνεργασία ατόμων με και δίχως ειδικές ανάγκες σε μία καλλιτεχνική ομάδα.

Το συνέδριο διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο της Dortmund, με συμμετοχή του δημαρχείου της πόλης και με σημαντική οικονομική υποστήριξη από το κρατίδιο Nordrhein Westfalen στο πλαίσιο της Ruhr της Γερμανίας που αποτελεί την ευρωπαϊκή πολιτιστική πρωτεύουσα του 2010 (European Capital of Culture 2010). Βασικό μέλος της οργανωτικής επιτροπής ήταν η Καθηγήτρια Irmgard Merkt (βλ. φωτογραφία 1), επικεφαλής του τμήματος «Μουσικής Εκπαίδευσης και Μουσικοθεραπείας στην Αποκατάσταση και Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρίες» (Musikerziehung und Musiktherapie in Rehabilitation und Pädagogik bei Behinderung) η οποία εργάζεται για το Europa InTakt με μεγάλο ζήλο, ενθουσιασμό και αφοσίωση.

Φωτογραφία 1: Η Καθηγήτρια Irmgard Merkt

Βασικό σκεπτικό της Merkt, και υπόβαθρο για την υλοποίηση αυτού του συνεδρίου και πολιτιστικού δρώμενου, είναι η πεποίθηση ότι η μουσική ως τέχνη δεν ξεχωρίζει τους ανθρώπους σε άτομα με και δίχως αναπηρία. Αντιθέτως, η μουσική μπορεί

να δημιουργείται και να απολαμβάνεται από όλους, ανεξάρτητα από τις ικανότητες ή δυσκολίες του καθενός, συμμετέχοντας πλήρως στις μουσικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν μέρος στην κοινότητά του. Όπως εξηγεί η ίδια η Merkt:

«η πλήρης συμμετοχή δεν σημαίνει τη δημιουργία ιδιαίτερων εκδηλώσεων ή συναυλιών, όπου τα άτομα με αναπηρία παρουσιάζουν τις μουσικές τους ικανότητες κάτω από τον οικτρό των ατόμων δίχως αναπηρία, αλλά η ισότιμη συμμετοχή τους σε όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις του τόπου μας» (Nofze 2010: 13-14).

Θεωρεί ότι μέσα από τη δημιουργία μουσικής όλα τα άτομα είναι «In Takt». Από αυτήν την γερμανική έκφραση, η οποία εννοεί πως κάποιος είναι εναρμονισμένος με τον περίγυρό του (βλ. Keil 2010: 212-219), πηγάζει και το όνομα του δρώμενου Europa InTakt. Η Merkt υποστηρίζει την άποψη ότι η ενεργή συμμετοχή όλων των ατόμων σε μουσικές εκδηλώσεις λειτουργεί ως ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό μέσο για την ένταξη (inclusion) των ατόμων με ειδικές ανάγκες και συμβάλει στην υποστήριξη και ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, καθώς και στην αυτοπεποίθησή τους. Επίσης, υποστηρίζει πως δεν θα πρέπει να δίνονται προνόμια (με την έννοια του οικτρού) στη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις μουσικές εκδηλώσεις, αλλά να δίνεται η ευκαιρία σε όλους να παρουσιάζουν την εργασία και τις μοναδικές τους ικανότητες και δυνατότητες.

Το Europa InTakt 2010 συμπεριλάμβανε τρεις βασικούς τύπους δραστηριοτήτων: (i) καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, (ii) παρουσιάσεις / ομιλίες, και (iii) βιωματικά εργαστήρια.

Η έναρξη του Europa InTakt 2010 πραγματοποιήθηκε στη μεγάλη αίθουσα του Πανεπιστημίου της Dortmund (βλ. φωτογραφία 2) με συναυλίες (Γαλλία και Βέλγιο), χοροθέατρο-performance (Γερμανία) και body percussion (Τουρκία) στο οποίο συμμετείχαν άτομα με και δίχως αναπηρία.

Φωτογραφία 2: Η αίθουσα τελετής έναρξης του συνεδρίου

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι όλες οι συναυλίες πραγματοποιήθηκαν στο πνεύμα της «συνύπαρξης» ατόμων με και δίχως αναπηρία. Οι μουσικοί και οι χορευτές δηλαδή, είχαν πάντα ισότιμο ρόλο σε κάθε παρουσίαση. Στις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις συμμετείχαν ομάδες από τις εξής χώρες: Ιταλία, Τουρκία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Δανία, Γερμανία, Αγγλία και Βέλγιο. Οι παρουσιάσεις των ομάδων χαρακτηρίζονταν από μία ποικιλομορφία μουσικών στυλ, όπως jazz, avantgarde, rock, body percussion, κλασική, παραδοσιακή, καθώς και ρυθμική μουσική (Karibik). Όλες οι ομάδες έδειξαν ένα υψηλό επίπεδο ικανοτήτων και συνεργασίας. Η ομάδα της Γαλλίας, συγκεκριμένα, παρουσίασε συνθέσεις του ίδιου του διευθυντή ορχήστρας και συνθέτη Goudard, ενώ η ομάδα της Ιταλίας παρουσίασε μία σειρά συναυλιών τις οποίες έχει παρουσιάσει τα τελευταία χρόνια σε διάφορες χώρες και πλαίσια, όπως το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο των Βρυξελλών. Ανεξάρτητα από το ύφος της επιλεγμένης μουσικής των ορχηστρών όμως, αυτό που ήταν σημαντικό και εμφανές σε όλες τις παρουσίες ήταν ο επαγγελματισμός, η χαρά και ο ενθουσιασμός με τον οποίο εκτελέστηκαν οι συναυλίες από την πλευρά όλων των συμμετεχόντων. Οι καλλιτεχνικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνταν κάθε μεσημέρι στο εστιατόριο του πανεπιστημίου, ενώ τα βράδια πραγματοποιούνταν συναυλίες σε διάφορα θέατρα και εκκλησίες της πόλης (βλ. φωτογραφίες 3 και 4).

Φωτογραφία 3: Συναυλία ατόμων με και χωρίς ειδικές ανάγκες στο εστιατόριο του πανεπιστημίου

Φωτογραφία 4: Συναυλία ατόμων με και χωρίς ειδικές ανάγκες στο εστιατόριο του πανεπιστημίου

Το διεθνές συνέδριο που πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με τα πολιτιστικά δρώμενα είχε ως τίτλο: «Μουσική, Πολιτιστικό Έργο και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες» (Music, Cultural Work and People with Special Needs). Βασικό θέμα του συνεδρίου ήταν η συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα πολιτιστικά γεγονότα της κοινότητας στην οποία ανήκουν - ένα θέμα που αφορά τις περισσότερες σύγχρονες χώρες του εξωτερικού. Στο πλαίσιο του συνεδρίου ανταλλάχθηκαν απόψεις σχετικά με το πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί η επαγγελματική εκπαίδευση ατόμων με ειδικές ανάγκες στο χώρο της μουσικής και ποιες είναι οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη μίας ορχήστρας με άτομα με και δίχως ειδικές ανάγκες. Παρουσιάστηκαν projects από διάφορες χώρες τα οποία έδειξαν τα στάδια εξέλιξης διαφόρων μουσικών ομάδων. Οι ομιλητές, οι οποίοι προέρχονταν από τη Δανία, την Τουρκία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ιταλία, έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στην ποιότητα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες και στις προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εργασιακή τους απασχόληση στον καλλιτεχνικό χώρο. Παράλληλα, έγινε ενημέρωση σχετικά με την πρόοδο των διαφόρων χωρών της Ευρώπης πάνω στο θέμα της ανάπτυξης των μουσικών ομάδων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ενώ μου δόθηκε η ευκαιρία να ενημερώσω από την πλευρά μου για την παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα βάσει της προσωπικής μου εμπειρίας.

Τα βιωματικά εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του EuroPa InTakt 2010 (βλ. φωτογραφία 5), συντονίστηκαν από έμπειρους καθηγητές, αλλά και αξιολογούς καλλιτέχνες από την Τουρκία, τη Σκωτία, την Αγγλία, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Συνολικά έλαβαν μέρος δεκαέξι βιωματικά εργαστήρια με ένα μεγάλο εύρος θεματολογίας (όπως body percussion, community rhythm circle, χορός-ήχος-σιωπή, steel-pan-drumming, και συνθέσεις με αυτοσχέδια όργανα).

Φωτογραφία 5: Εργαστήριο στα πλαίσια του συνεδρίου

Σε όλα τα εργαστήρια συμμετείχαν άτομα με και δίχως ειδικές ανάγκες από τις ορχήστρες των διαφόρων χωρών. Τα αποτελέσματα των εργαστηρίων παρουσιάστηκαν σε μία μεγάλη συναυλία στη λήξη του συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο δημαρχείο του Dortmund (βλ. φωτογραφία 6).

Φωτογραφία 6: Συναυλία ομάδας στη λήξη του συνεδρίου στο δημαρχείο

Επέστρεψα από τη Γερμανία με πολλές καινοτόμες ιδέες, εμπειρίες και γνώση, αλλά και με τον προβληματισμό για το τί θα μπορούσε να γίνει στην Ελλάδα και με ποιο τρόπο. Ο προβληματισμός μου στηρίζεται πρωταρχικά στις διαφορές των δύο χωρών (Γερμανία και Ελλάδα) σχετικά με την πορεία της ειδικής αγωγής και της ειδικής μουσικής παιδαγωγικής (μουσικής εκπαίδευσης στην ειδική αγωγή) και την διαφορετική εξέλιξή τους μέσα στις δεκαετίες.

Είναι γνωστό ότι η επιστημονική κοινότητα της Γερμανίας συνέβαλε σημαντικά στην εξέλιξη της ειδικής αγωγής και της ειδικής μουσικής παιδαγωγικής. Αυτό αποδεικνύεται μεταξύ άλλων, από το γεγονός ότι στη Γερμανία λειτουργεί με μεγάλη επιτυχία από το 1979 ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης των καθηγητών μουσικής σχετικά με το παίξιμο οργάνων για άτομα με αναπηρία. Ο Wagner, ένας από τους ιδρυτές αυτού του προγράμματος, εξηγεί πως η ανάπτυξη μίας ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με ειδικές ανάγκες υποστηρίχθηκε σημαντικά από την γερμανική επιστημονική κοινότητα η οποία προώθησε την ένταξη αυτών των ατόμων. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το έργο των Probst και Goll από την πλευρά της ειδικής μουσικής παιδαγωγικής και των Dreher και Speck από την πλευρά της ειδικής αγωγής. Σύμφωνα με τον Wagner (2010), η εξασφάλιση της αξιοπρέπειας και της ισότητας όλων των ανθρώπων στη Γερμανία θεωρείται δεδομένη και βρίσκει την εφαρμογή της στην ισότιμη συμμετοχή όλων τους στα πολιτιστικά συμβάντα των κοινοτήτων τους. Στα περισσότερα ωδεία της χώρας λειτουργούν τμήματα ένταξης όπου δίνεται στο κάθε παιδί ή ενήλικο με αναπηρία η δυνατότητα να διδάσκεται πάνω στο μουσικό όργανο που ο ίδιος προτιμά,

καθώς και να συμμετέχει σε μουσικές ορχήστρες. Κάτι τέτοιο βέβαια, εκτός από ειδικά εκπαιδευμένους καθηγητές μουσικής, προαπαιτεί ωδεία που συμμετέχουν σε αυτή την προσπάθεια και αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα της συνεκπαίδευσης ατόμων με και δίχως αναπηρία, αλλά και μία κοινωνία η οποία υποστηρίζει έμπρακτα αυτή την προσπάθεια.

Χώρες όπως η Τουρκία και η Λιθουανία με λιγότερες οικονομικές δυνατότητες υποστήριξης και λιγότερη εμπειρία στον τομέα της ειδικής αγωγής ανέφεραν ότι η κάθε πρόσδοός τους σχετικά με την ανάπτυξη μουσικών ομάδων εξασφαλίστηκε με μεγάλη προσωπική εργασία ανθρώπων που πίστευαν στην ιδέα της κοινωνικής ένταξης ατόμων με ειδικές ανάγκες. Εκτός από αυτό όμως, είναι εμφανές ότι χρειάζεται η έμπρακτη υποστήριξη της πολιτείας, της επιστημονικής κοινότητας της κάθε χώρας, καθώς και η οικονομική υποστήριξη από τις τοπικές αρχές και διάφορους ιδιωτικούς φορείς.

Η συμμετοχή μου στο συνέδριο ελπίζω να αποτέλεσε ένα πρώτο βήμα για την επαφή της Ελλάδας με την επιτροπή και τις δράσεις του Europa InTakt. Βασικός σκοπός της πρόσκλησής μου σε αυτό το πενήθημερο δρώμενο από την οργανωτική επιτροπή ήταν να ενημερωθώ εις βάθος για τις απαιτήσεις που θα είχε μία ενδεχομένη συμμετοχή της Ελλάδας στο μέλλον. Θεωρώ εξαιρετικά ενδιαφέρονσα μία τέτοια πιθανή ευκαιρία μέσα από την οποία θα δοθεί η δυνατότητα στην Ελλάδα να μοιραστεί τη δική της πλούσια μουσική ταυτότητα, αλλά και να αποκτήσει σημαντικές εμπειρίες και γνώσεις σχετικά με την ένταξη των ατόμων με αναπηρία σε καλλιτεχνικές και μουσικές δράσεις των τοπικών τους κοινοτήτων. Μέσα από τη συμμετοχή μου στο Europa InTakt 2010 ελπίζω να συνέβαλα στην αρχή ενός γόνιμου διαλόγου και μίας προσπάθειας ανάπτυξης στην Ελλάδα -μίας χώρας με σπουδαία μουσική παράδοση και κληρονομιά- αντίστοιχων δράσεων που θα ενισχύσουν τη δημιουργία μουσικών συνόλων ατόμων με και δίχως ειδικές ανάγκες.

Ηλεκτρονικές πηγές για το Europa InTakt:

- www.youtube.com/user/EuropaInTakt
- www.fk-reha.musik.tu-dortmund.de
- www.essen-fuer-das-ruhrgebiet.ruhr2010.de

Βιβλιογραφία

Keil, A. (2010) *Zum Rhythmus von Chaos, Ordnung und Sinn. Musiktherapeutische*

Umschau. Forschung und Praxis der Musiktherapie. *Rhythmus*. 3/2010, 212-219, Vandenhoeck & Ruprecht: Göttingen.

Neue Musikzeitung, nmz, 11/10:13, ConBrio Verlagsgesellschaft mbH: Regensburg.

Nofze, M. (2010) *Gemeinsames Musizieren als Mittel zur Integration*. Zum Viertägigen Kongress "Europa InTakt" an der TU Dortmund 2010, neue musikzeitung Kulturpolitik, Musikwirtschaft, Musikpädagogik. vmz Verlag: Regensburg, 11(10), 13-14.

Wagner, R. (2010) *Musik mit Menschen mit Behinderung. Musikschulen stehen für die ausnahmslose Teilhabe an musikalischer Bildung für alle*. neue musikzeitung Musikverbände. vmz Verlag: Regensburg 11/10, 41.

Προτεινόμενη παραπομπή:

Kessler-Κακουλίδη, L. (2011). Ανταπόκριση από το Europa InTakt 2010. Culture and Persons with Special Needs: Music – Silence – Sound – Movement. *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, 3(1), 43-47. Ανακτήθηκε από το <http://approaches.primarymusic.gr>